

Men ynanýan... / satirigiň monology

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar, Sözler

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Men ynanýan... / satirigiň monology MEN YNANYAN...

Soňky wagtlarda «biziň ýurdumyzda gowy zat ýok» diýýänler, goh edýänler köpeldi. Men şeýle pikire bäs-bütinleý garşy.

Bizde, ine aýdalyň, iň gowy býurokratiýa. Her ýyl resmi-iş çäginde dürli dokumentleriň 100 milliarda golaýyndan peýdalanýar. Ýurdumyzda şahsyýet kulty däl-de kagyzyň kulty dowam edýär.

Onsoň «biz hiç bir zatda birinji orny eýeläp bilemzok» diýip kim aýdýar? Biz ilatyň jan başyna söz sözlemegiň sany boýunça birinji orunda durýas. Derňewçileriň we barlagçylaryň sany babatda-da şeýle. Derňewçileriň sany derňelýänleriňkiden ýoňsuz köp. «Biziň durmuşymyzda müdimilik zat ýok» diýip kim aýdýar? Müdimilik nobatlar, müdimilik «wagtlaýyn kynçylyklar» näme? Kim «bizde ösüş we progres ýok» diýip, bizi ynandyrjak bolýar, hä? Eýsem, parahorluk okgunly ösmeýärmä näme? Adalatsyzlyk artmaýarmy? Ä, «bazarlar az» diýjek bolýan kim? Birnäçe döwlet edaralary, näme, bazarlara gaýra dur diýmeýärlermi, ol ýerde wezipeler, kwartiralar, fondlar we ş.m.-ler çepe-saga, ýele-yga satylýar ahyry. Käbirleri döwlet edarasyny atasyndan galan miras, işgärleri hakyna tutma gul hasap edýärler.

Ýaňy-ýakynda bir zat satyn aldym weli, hili pes eken. Onuň içinden «Hili alýan hakyma görädir» diýip, elde ýazylyan hat çykdy. Meniň pikirimçe, bu ýerde ol işgäri ýazgarmaly däl-de, şeýle işlemäge ony mejbur eden iş düzgünini ýazgarmaly. Ýer titremesi zerarly ýykylan jaý üçin proraby günäkärlemek ýeterlik däl-de, hojalygy ýöretmek düzgünini-de günäkärlemek gerek. Biziň ýalňyşlarymyzyň köpüsiniň döremegine sistema sebäp boldy. Plýuralizm entek boş sözlüginde galýar.

Häzir täzeçe öwüsgin başlady: birek-biregiň ýakasyndan tutýas,

mertebämizi kemsidyäs, sögüşýäs, şahsyýetimize dil ýetirýäs. Hamana üýtgedip gurmaga gatnaşýan kişi bolup, birek-biregiň peşe ýaly kemçiligini pile öwürüp görkezýäs. Köpleriň içi nähilidir bir gahardan, ahmyrçyl duýgydan, sütem etmäge, ýykyp-ýumurmaga, özüniň rüstemdigini görkezmäge bolan hyjuwdan gyra-gyrma (näme duşmanlar bizi az horladymy, az ýykyp-ýumurdymy?). Niräni görseň infarktdyr insult tupany! Bularyň hemmesi birden hem aýry-aýrylykda adamyny heläk edýär.

Köp aldawa düşen adamlaryň adalata bolan ynamy gaçdy. Belki beläň körügi şu ýerdedir?

Saýlawlar wagtynda näçe adam aldawa düşdi!.. Birnäçe ýerlerde saýlawyň öň ýanyndaky düşündiriş-wagyz işlerine derek «Saýlawyň öň ýanyndaky mafiýa – zorluk» hereket etdi. Oňa gatnaşan çemeçiller we işewürler gapy-gapy aýlanmak bilen birlikde telefon üsti bilen, dilden hem hat üsti bilen haýbat atyp, heder etdirip, ýalbaryp spisokda birini goýmaklygy başga birini-de çyzmaklygy ündediler. Hatda, özlerine ýaramaýanlaryň adyny çyzmak bilen listowka-da taşladylar, ýaýratdylar. Bäsdeş kandidatlara barada galp hem wejera myş-myşlary ýaýratdylar, olaryň maşgalalaryny masgaraladylar, şeýlelikde olara ýigrenç döretdiler. Şu onsoň adalatly hem erkin saýlaw bolýarmy? Şeýle galp ýol bilen saýlanan deputat onsoň halka dogryçyl hyzmat edermi? Ýok, ol diňe özüne we öz toparyna hyzmat eder. Beýle deputatlar saýlawlara çenli saýlawçylaryň «üzeňňisinden» üç geçýärler, saýlawlardan soň weli saýlawçylary ýigrenýärler we äsgermeýärler. Onsoň halky ýigrenýän adam halkyň deputaty bolup bilermi? Hakyky deputat, hatda saýlanmaýanda-da, halka hyzmat edýän adam bolar.

Elbetde, hapa işler edilýänliginiň sebäbi sabyn bolmandygy üçin däl-de, sözlenýän sözlerde sabyn köpürjikleriniň iňňän köplügi üçin.

Adam dünýä ýaşamak üçin inýär. Biz weli, gynansagam, göreşmek üçin döräpdiris. Stalin garyp ilatly baý döwleti döretmekçi boldy – sebäbi, näçe garyp bolsa, tabynlygam şonuň ýaly bolýar. Sosializm «garyplaryň jemgyýeti» boldy. Kimde-kim gowy ýaşamaga synanaýsa, ol kulak saýyldy we repressiýanyň demir penjesi bilen mynjyradyldy. Kim garyp bolsa, şolam bagtlydyryn

öýtdi. Şonuň üçinem soweg halky özünü dünýäde iň bagtly halk saýdy. Garyplyk bilen gazabyň häkimlik edýän ýurdy döredildi. Ýöne, Stalinden soňam garyplygyň soňuna çykylmady. Köp sanly kararlar kabul edildi, ýöne karardan garnyň doýanog-a. Oba hojalygynda hasyldan köp karar ekilip ýetişdirildi. Durgunlyk ýyllarynda iň bolmanda käbir harytlar tekjelerde durardy, indä-hä olaram gaýyp boldy. Etiň, ýagyň, kofäniň hem şekeriň talonlara geçirilmegi bar umydyň köküne palta urýar. Kosmos-a kosmos korabllaryndan doly, magazinlerimiz weli boş. Bu üstünre hatda bir dişlem çörek bolmadyk toý saçagyna çalym etmeýärmí?

Bu gün iň gyt zadyň biri adalat. Olam gözbaşyny Stalin döwründen alyp gaýdýar. Ölen arslanyň läşiniň ýanynda hemme edermen, hemme batyr. Biri onuň guýrugyndan çekýär, başga biri kellesine depýär, üçünji biri bolsa gygyryp oňa agzyndan gelenini sögýär, birden arslana jan giräýse weli, olaryň bary gorkudan daşa öwrülýärler.

Ýöne gürrüň başga zatda.

Meniň pikirimçe Stalinde ýalňyşlyk ýok. Bigünä adam ýalňyşyp biler. Ol weli dünýä möçberindäki jenaýatkär ahyry, onsoň haýsy ýalňyşlyk barada gürrüň bolup biler? Ol bir adamy däl-de onlarça millionlary heläkledi ahyry. Bu eýmençlige henizem baş egip ýörenler az däl. Sebäbi olaryň süňňüne gulçulyk ornapdyr. Olara meňzeşler gurşun ýaly agyr ýumrug a sarpa goýýarlar. Stalin döwrüniň beýan etmesi kyn bolan gazabi biziň birnäçe adamlarymyza-da ýokaşypdyr. Näme üçin olar gazaply bolmasynlar? Ybadathanalary ýumurdylar, Injile zyýanly diýdiler, halkyň dostlaryna «halk duşmanlary» diýip at berdiler. Hukuk goraýjy guramalar adamynyň diňe bir ruhuny däl, bedenini-de kül-owram etdiler. Nireden beýle gazap emele geldi? Alymlaryň düşündirişine görä, ganhorlaryň bary çagalykda haýwanlary horlap bu hetde ýetenmişler. Dözmezlik etmeklik ejizlik hasaplanyldy: «Kommunist duşmana barlyşyksyz bolmalydyr».

Bir gezek meniň ýanyma iki aýagyndanam jyda düşen ýigit geldi. Ana, şony-da ýasama aýaklary hem pişekleri üçin pul bermäge razy edipdirler. Ýer titrände heläkçilik çekenlerden para

talap edenlerinden soň, heý geň görer ýaly zat galarmy? Öýsüz-öwzarsyz, goş-golamsyz galanlar üçin iberilen geým-gejimleri, öýleri, näsaglara gerek dermanlary bihaýalyk bilen ogurlaýarlar. Biziň demimizi daşky sredanyň hapa howasy gysdyranok-da, moral-ahlak atmosferasynyň hapalanmasy gysdyrýar. Biz tüsse-çaňdan däl-de, adalatsyzlykdan demigýäris. Aýratyn-da milli syýasat babatynda.

Şonuň üçinem bu beladan halas bolmagyň ýekeje ýoly bar – dogruçyl, arassa bolmaly. Sözde-de, işde-de. Eger-de adalat dabaralanmasa üýtgedip gurmak başa barmaz. Eger-de üýtgedip gurmak başa barmasa adalata asla-da garaşma. Diýmek üýtgedip gurmaga üýtgedip gurmak gerek...

Aramais SAAKÝAN,
Ýerewan şäheri.

Terjime eden: Gurbanmuhammet REJEBOW.

«КРОКОДИЛ» žurnalyndan.

«Tokmak» žurnaly, 1990 ý. Satiriki hekaýalar